

Bić się czy nie bić?

Geneza wybuchu Powstania Warszawskiego

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE, KLASA IV

ODPOWIEDZI

- I.1** Ocena generała Tadeusza Komorowskiego „Bora” jest optymistyczna. Dowódca AK zakłada, że niemiecka armia przegra wojnę i będzie w rozsypce. Choć zwycięska armia sowiecka jest chwilowo zmęczona, to w krótkim czasie może przekroczyć Wisłę.
- I.2** Tym wydarzeniem jest nieudany zamach na Hitlera, przeprowadzony w Wilczym Szańcu 20 lipca 1944 roku.
- I.3** Zdaniem dowódcy AK wraz z marszem armii sowieckiej na zachód zostanie przekreślona szansa na odzyskanie przez Polskę niepodległości.
- I.4** Generał Komorowski liczy na pomoc zachodnich aliantów (Anglosasów, czyli Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych). Polacy powinni jednak wykazać się dużą aktywnością w walce z Niemcami.
- II.1** Na zdjęciu wojska niemieckie nie wyglądają dobrze. Przez Warszawę przechodziły wówczas oddziały rozbite na Białorusi przez Armię Czerwoną. Żołnierze nosili brudne i zniszczone mundury. Niektórzy nie mieli nawet obuwia. Był też problem z zaopatrzeniem – Niemcy kradli zwierzęta hodowlane, żeby móc je zjeść. Widok rozbitych wojsk Hitlera dawał mieszkańcom Warszawy nadzieję, że niemiecka okupacja szybko się skończy.
- III.1** Generał Kazimierz Sosnkowski był krytyczny wobec planów wybuchu powstania w Warszawie. Uważał, że nie mają one sensu.
- III.2** Naczelnny Wódz był przekonany, że powstanie przyniesie niepotrzebne ofiary. Obawiał się przede wszystkim Sowietów, którzy odrzucą aspiracje Polaków do niepodległości i rozpoczną zwalczanie AK, co już się działo podczas akcji „Burza” na wschodzie kraju.
- IV.1** Radio Moskwa nawoływało do rozpoczęcia walk w Warszawie. Sowiecka rozgłośnia straszyła, że Niemcy podczas bitwy o miasto mogą zniszczyć Warszawę, a ludność cywilną wymordować.
- IV.2** Konspiracja komunistyczna w okupowanej Polsce była znacznie mniejsza niż Armia Krajowa i całe Polskie Państwo Podziemne podległe legalnemu rządowi w Londynie. Dlatego oddziały komunistycznej Armii Ludowej nie byłyby w stanie wyzwolić Warszawy. Nawoływanie warszawiaków do walki mogło być prowokacją, aby obnażyć bierność AK, gdyby ta nie rozpoczęła powstania w mieście.

- V.1** Delegat Rządu na Kraj uważał, że młodzi ludzie działający w konspiracji długo czekają na moment, aby wreszcie przegonić Niemców z Polski. Żadni odwetu za lata upokorzeń i prześladowań, nie będą biernie przyglądać się walkom o Warszawę między Niemcami i Sowietami. Ponadto mogą ich uprzedzić komuniści i będzie łatwo potem oskarżyć AK o bierność w walce z Hitlerem.
- VI.1** Z relacji pułkownika Janusza Bokszczanina wynika, że obrady Komendy Głównej AK przebiegały w nerwowej atmosferze.
- VI.2** W 1831 roku wybuchło powstanie listopadowe. Jego dyktator, Jan Skrzynecki, zwlekał z podjęciem decyzji o zaatakowaniu wojsk rosyjskich, co pozwoliło Rosjanom przygotować się do stłumienia zrywu.
- VI.3** Pułkownik Józef Szostak uważał, że Polacy powinni opanować Warszawę, zanim Sowietci wejdą do miasta. Władze Polskiego Państwa Podziemnego potrzebowały 24 godzin, aby zorganizować swoje, już jawne, struktury.
- VI.4** W dyskusji nad rozpoczęciem powstania wyraźnie przeważały argumenty natury politycznej.
- VII.1** Niemcy podjęli próbę przeciwnatarcia, aby odciągnąć Sowietów od Warszawy.
- VII.2** Zapis w dzienniku żołnierza 9 Armii wskazuje, że osąd generała Tadeusza Komorowskiego „Bora” był przedwczesny. Pod koniec lipca Niemcom udało się ściągnąć posiłki, czego dowódca AK nie przewidział.

ĆWICZENIE

Ćwiczenie ma uzmysłwić uczniom, że zgodnie z założeniami Komendy Głównej AK powstanie miało wybuchnąć w momencie, kiedy Niemcy będą się wycofywać, a Sowietci wkroczą do stolicy. Wówczas Polacy, kontynuując akcję „Burza”, powitają Rosjan jako gospodarze. Ćwiczenie to ma też skłonić do refleksji nad tym, czy precyzyjne ustalenie terminu rozpoczęcia walk w Warszawie było wówczas możliwe, a także pokazać, w jak trudnych okolicznościach zapadła decyzja o powstaniu.

UWAGA!

Nie wszystkie odpowiedzi muszą być jednoznaczne.
Warto omówić je na forum klasy.

ZA POWSTANIEM:

- nieudany zamach na Hitlera (zob. zadanie I.2)
- powstanie PKWN (chęć powstrzymania sowietyzacji Polski (por. inne stanowisko generała Sosnkowskiego w III.2)
- przemarsz rozbitych wojsk niemieckich (III Rzesza przegrywa)

- wizyta premiera Mikołajczyka w Moskwie (przeświadczenie, że z pomocą alianckiej dyplomacji uda się skłonić Stalina do ustępstw)
- odezwa Ludwiga Fischera (obawa, że Niemcy przemienią Warszawę w twierdzę i będą się w niej bronić do końca oraz że zdekonspirują żołnierzy AK, wzywając ich do prac fortyfikacyjnych)
- rozkaz Stalina, aby uderzyć na Pragę (Warszawa zostanie szybko zajęta przez Sowietów, więc trzeba przyspieszyć powstanie, zanim wejdą)
- audycje radiostacji Kościuszko i radia Moskwa (niebezpieczeństwo wywołania powstania przez komunistów poza kontrolą AK).

PRZECIW POWSTANIU:

- wysłanie broni z warszawskich magazynów na wschód (osłabienie własnego arsenału)
- wizyta generała Sosnkowskiego we Włoszech (Naczelnny Wódz uchyla się od odpowiedzialności za wszczęcie walk w stolicy, co wprowadza chaos na szczycie polskich władz)
- powrót niemieckiej administracji (co oznacza, że panika wśród Niemców została opanowana)
- odwołanie stanu pogotowia wojennego (wprowadzające rozprężenie wśród żołnierzy AK)
- załamanie się ofensywy wojsk sowieckich
- niemiecka odsiecz (Niemcy są nadal silni i są w stanie przez jakiś czas powstrzymać Sowietów, zatem stłumią powstanie, jeśli wybuchnie ono za wcześnie).